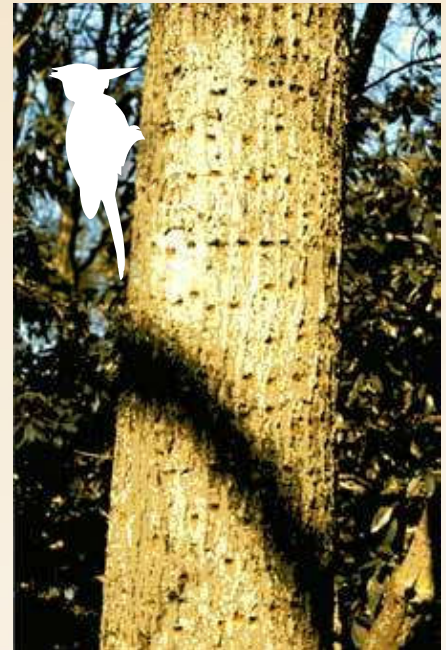

Ringelsporen van de Grote Bonte Specht van dichtbij | Conny Rossier

Ringelsporen van de Grote Bonte Specht
Conny Rossier

Ringelende spechten

Dick A. Jonkers

Grote Bonte Spechten zijn berucht vanwege de schade die zij met hun gehak kunnen veroorzaken. Niet alleen aan bomen, maar ook aan nestkasten en allerlei andere houten constructies. Zelfs houten wegportalen worden aangetast. Vanuit de oorspronkelijke leefgebieden in bosrijke streken hebben zij zich tegenwoordig ook gevestigd in urbane gebieden met bomen, waar zij overlast kunnen veroorzaken middels het fenomeen 'ringelen'.

Wie het woord ringelen opzoekt in de Dikke van Dale (het Groot Woordenboek van de Nederlandse taal) vindt daar met betrekking tot dieren alleen: 'ze door een ring door de neus of ook door het oor bedwingen'. In de Van Dale staat niet dat ringelen ook kan slaan op het aanbrenge van een ring met gaatjes in de bast van een boom. Dit is iets dat met name Grote Bonte Spechten bij levende bomen kunnen doen. Zij perforeren dan stelselmatig de schors in horizontale ringen rondom de stam, of in spiralen rond grote takken, door gaatjes te beitelen met een doorsnede van 2 tot 8 mm. Zo bereiken zij het zachte hout waar de sapstroom zich bevindt. Verder beitelen ze ook wel korte of langere sleufjes, krassen en kerven om zo uitstromend sap te bemachtigen. Bij tijd en wijle gaan zij

over tot proefboringen om te verkennen waar de stroom royaal aanwezig is.

Het ringelen en op andere plekken aftappen vindt alleen plaats in de lente als de sapstroom goed op gang komt. Het in de gaatjes aangevoerde sap is zoet en rijk aan suikers en mineralen en wordt met scheppende bewegingen gedronken. Een bijkomend effect van de sapstroom is dat deze insecten aantrekt die voor de spechten als een extra welkome voedselbron fungeren. Ringelen manifesteert zich het meest frequent in maart, wanneer de opwaartse stroming het intensiefst is, maar onder bepaalde omstandigheden zijn 'sapzuigers' ook 's winters actief.

Drieteenspecht

Het natuurverschijnsel van sap drinkende spechten is behalve in Nederland ook geconstateerd in Duitsland, Groot-Brittannië, Frankrijk, Polen, Tsjecho-Slowakije en Oostenrijk. Het valt te verwachten dat dit elders in hun verspreidingsgebieden eveneens het geval is. De in de literatuur meest genoemde soort is de Grote Bonte Specht, maar de elders in Europa voorkomende Drieteenspecht wordt ook een belangrijke rol toebedeeld. Andere spechten als de

Zwarte en Groene Specht, de Kleine Bonte Specht en de Middelste Bonte Specht zijn feitelijk alleen maar gesignaleerd rond de ringen en gaten waarvan bekend is dat de Grote Bonte Specht die eerder heeft gefabriceerd. Of ze in die situaties ook sap drinken, is nog maar de vraag. De Draaihals, die ook tot de spechtenfamilie behoort, doet het in elk geval niet. Dat is niet zo vreemd want hij zoekt zijn voedsel op de grond en is geen 'hakspecht'. Wel nestelt hij onder meer in oude spechtengaten en klemt hij zich tegen boomstammen.

Aantrekkelijk

Ringelen is in Midden-Europa vastgesteld bij minstens 44 boomsoorten. Daarbij zijn inbegrepen speciaal voor de bosbouw gecultiveerde of geplante exoten. De factoren die een rol spelen voor het meer of minder aantrekkelijk maken van een boom lijken heel divers. Meestal zijn een of enkele bomen favoriet, vooral in een bosrand. Vaak schijnt er een voorkeur te zijn voor een zieke of al geïnfecteerde boom. Mogelijk is het sap ervan wat zoeter dan de vloeistof van bomen die in een goede conditie verkeren. Maar ook jonge tot zeer jonge bomen kunnen zeer aantrekkelijk zijn. Daarnaast lijkt er een voorkeur te bestaan voor

boomsoorten met een dunne en gladde schors. Speciaal esdoorns, die behalve dat zij suikerrijk zijn ook in de winter een sapstroom voortbrengen, staan sterk in de belangstelling. Lindesoorten zijn eveneens geliefd.

Naast spechten kunnen overigens ook mensen bewust bomen ringen. Ze verwijderen dan een strook bast van iets meer dan een decimeter hoog rondom de stam van een boom die op die locatie ongewenst is. De boom sterft af, maar blijft wel staan en transformeert geleidelijk tot een eldorado voor insecten, paddenstoelen, mossen en andere organismen.

In de vrije natuur heeft het ringelen van de spechten geen grote nadelige gevolgen. Het hoort bij de ecologie van het systeem. Heel anders zijn de consequenties in gebieden met boomkwekerijen, zoals in Noord-Brabant. Daar werd zo'n vijftien jaar geleden veel schade toegebracht aan jonge aanplant. Taxateurs die waren ingeschakeld door de boomkweker en het Faunafonds kwamen uit op een bedrag van rond de € 130.000!

Geelbuiksapspecht

Binnen het verspreidingsgebied in de Oude Wereld valt de schade die spechten toebrengen in de samenleving nogal mee en dat gaat eveneens op voor hun gedrag in hun natuurlijke habitat. In Canada en de Verenigde Staten liggen de zaken iets anders. Veelvuldig signaleert men daar schade als gevolg van de verschillende activiteiten van uiteenlopende spechtensoorten. Veelal gaat het daarbij om spechten die gaten beitelen in houten huizen.

Daarnaast behoort het ringelen en drinken of oplikken van boomsap ook voor een aantal Amerikaanse spechtensoorten tot het gebruikelijke gedragspatroon. Schade veroorzaakt door deze soorten wordt zowel in de broedgebieden in het voor- en najaar, als uit de doortrekgebieden gemeld. Een ervan, de Geelbuiksapspecht, krijgt zeer veel belangstelling in de literatuur en is door zijn gedrag zo bekend bij de Amerikanen dat zij hem de naam 'sapsucker'¹ hebben gegeven. In het voorjaar beslaat boomsap een aanzienlijk deel van zijn menu. Veelvuldig wordt bij

deze specht geconstateerd, dat hij een voorkeur heeft voor uitgesproken bomen. Deze exemplaren krijgen gedurende een groot aantal jaren frequent bezoek, waarbij gaten in voorheen gebruikte bomen opnieuw worden geopend. In enkele gevallen is de schade aan de bomen hierdoor zo groot dat zij afsterven. In sommige gebieden in dit deel van de wereld zijn de Geelbuiksapspechten ook schadelijk in boomkwekerijen, maar het verlies aan bomen lijkt daar wel bescheiden te blijven.

De spechten gebruiken hoofdzakelijk afwijkende, c.q. zieke bomen, die ze langdurig exploiteren. Het lijkt erop dat ze daarbij gezonde bomen van dezelfde soort negeren. Tegelijkertijd zijn er echter ook publicaties die vermelden dat ze met name gezonde en grote bomen uitkiezen, maar dit gebeurt hoofdzakelijk na een uitdunning van het bos wanneer bomen in meer of mindere mate vrij zijn komen te staan.

¹ Andere 'sapsuckers' zijn de Donzige Specht, Harige Specht, Roodborstspecht, Roodnekspecht en Williamson's Specht.

Door de mens geringde Douglasspar
Jan Loggen

Bronnen

- Cramp, S., (ed.), 1985, Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. The birds of the Western Palearctic 4. Oxford University Press, Oxford.
- Craven, S., [z.j.], Controlling woodpecker damage. University of Wisconsin Extension.
- Dengler, K., 2004. Anhang 1: Spechtringelung, bijlage bij Dengler, K., 2004, Forschungen zur kambiophagen Gallmücke Resseliella quercivora MAMAEV/1965, in: Schriftenreihe der Hochschule Rottenburg nr. 19., Rottenburg.
- Gatter, W., 1972. Das Ringeln der Spechte. Journal für Ornithologie 113: 207-213.
- Gibbs, J., 1983. "Sap-sucking" by woodpeckers in Britain. British Birds 76: 109-117.
- Glutz von Blotzheim, U. & K. Bauer, 1980. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 9. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- Hilgers, L., 2007. Verslag onderzoek spechtenschade in twee laanboomkwekerijen in Noord-Brabant. Buro Coördinaat, Goirle.
- Jonkers, D.A., 2014. Spechten en mogelijke schade aan houten wegportalen. Een literatuurstudie naar mogelijke schade. Instituut voor Bos- en Natuurstudie, Wageningen.
- Jonkers, D.A. & G. Bieshaar, 2014. Spechtenschade. De Korhaan 48(1): 15.
- Spoor, W.C., 2007. Boomschade en spechten als mogelijke oorzaak. BIJ 12: 1-35.
- Turcek, F.J., 1954. Oekologische Beziehungen der Vögel und Gehölze. Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften.
- Van Diepenbeek, A., 1999. Veldgids Diersporen. Stichting KNNV Uitgeverij, Zeist.